

ՄԱՏԵՎԱԳՐԸԿԱՆ

ՆԵՐՍԻ ԼԱՄԲՐՈՒՆԱՑԻ

Ա. - ՄԱՐԴԸ

1. - ԱՄՓՈՓ ԽԵՆՍՈՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. - ԾԵՆԵՐԱԲՆՈՒԹԻՒՆ. — Ծենորհալիք քրոջը և Լամբրոնի Ոչին իշխանին զատակն է, աւազանի անուամբ Մմբատ, որուն ծըռնուղին շուրջը սրտառուչ աւանդութիւններ կազմուած են, քերթուածի մը չափ գեղեցիկ: Ռւշացող ժառանգն է անիկա Լամբրոնի առունին, ուխտով մը գրեթէ բռնի կորզուած երկնքի գութիւն: Աւանդութիւնը տոամաթիկ գոյներով կը ներկայացնէ մանկան վայելչութիւնը, չնորիք, ու առոյգ կորովը: Այնքան որ այդ մանկահասակ գեղեցիկութեան վայելքին մէջ իշխանն ու իշխանուհին կը մոռնան գինը այդ զաւկին: Մանր հիւանդութիւն մը զիւրենք կը դարձնէ իրենց ուխտին իրագործումին: Ու աղեկը առնուելով դղեակին կը յանձնուի այդ օրերուն հոչչակ հանած Ակեւուա վանքին:

Բ. - Պատանութիւն եւ դասիարակութիւն. — Կանխահաս տղայ մըն է: Իր մեծաւորները կիացման մէջ ձգելու աստիճան: Հեռու է իր տարիքին բուրու ախորժակներէն: Իր հաճոյքը կը կազմեն առանձնութիւն, ընթերություն, խոկումն ու աղօթքը: Կը խորհիմ թէ առջի պատանութեան այս վարժութիւնները պիտի գիմանային իր կեանքին ամբողջ տեւողութեանը, որպէս զի գործունէութեան բաղդատարար քիչ տարիներուն մէջ անիկա կատարած ըլլար այնքան ընդարձակ վաստակ: Եկեղեցւոյ սպասը իր խոնարհագոյն աստիճաններէն, վանական կենցաղը իր խստագոյն պայմաններուն մէջ, գարձեալ, կը խորհիմ, անոր տաւած են բուռն, անհանդարտ, խստեռանգն գործելու կերպը, որով կը դատապի քր կեանքն ու գործը իր ժամանակի հանդարտ, խոնեմ, հայրագորով հայրապետներէն:

Թէ ինչ սորված կընար ըլլալ Մմբատը՝

պատանին իր հօրը հոգանաւորած վանքերուն մէջ, կը մնայ ինդրական, գիտենք սակայն թէ անիկա կը խօսէր յունարէնը յոյն իմաստասէրները ապշեցնելու չափ գեղեցկութեամբ: Աւելի վերջը երբ Պոլիս, կայսեր նախագահութեամբ կրօնական ժողովի մը կը մասնակցի, կ'ընէ անմոռնաւուի տպառութիւն: Իր մէկ կենսագիրը սապէս կը պատկերէ այդ վիճակը: Ամէին մարդ ամէնքը գերազանցեց: Գրետենք որ խաչակիրներու արշաւանքով Ծուրինեանց հարստութեան մէջ լատիներէնը ստացաւ բարձր շահեկանութիւն: Լամբրոնացին կը խօսէր, կը գրէր ալ այդ լեզուով պատերուն և կայսրերուն հաւանութիւնը գրաւելու աստիճան: Իր կենսագիրները կը խօսին իր ասորերէնէ թարգմանութիւններուն մասին: Ծիշատակութիւն մը չկայ արարերէնի մասին: Բայց տրուածը բաւ է ցոյց տալու թէ որ աստիճան ընդարձակ գործունէութեան կեղրոն էր այս մարզը: Պէտք կա՞յ ճշգելու թէ բոլոր այս ըստացումները միջոցներ էին աւելի բարձր նըսպատակի մը — իր մտքին տալու ծանրաւթիւնը իր ժամանակի լիակատար ուսումներուն: Եկեղեցւոյ հայրապետ մըն էր ան ու գիտէր ամէն ինչ որ անհրաժեշտ էր բարձրաստիճան եկեղեցականի մը համար, որ խոկալու, գրելու, վարելու, հովուական պաշտօններէն անդին ունի նախագիր մը քաղաքական տարողութեամբ: Ան կը ներկայական մեզի իրերեւ նուրիմա երկու մեծ եկեղեցիներուն — յոյն և լատին — միացման գետնին վրայ: Դեռ պատանի հօրը կամքն ու կտակն էր զինքը տեսնել Սկեռա վանքին առաջնորդ և վարիչ: Իր խուսափումները, մատաղութիւնը անբաւական եղան սակայն: Ն. Ծնորհալին 18 տարեկան հասակին մէջ զինքը ձեռնազրեց քահանայ, կարգին հետ տալով նաեւ իր քրոջը տղուն իր անունը: Մմբատը կ'ըւլա, ներսէ Լամբրոնացի:

Գ. - Ասպարեզ. — Ակեւուա վանքին ուսուցչութենէն մինչեւ Տարհանի արքեպիսկոպոսութիւն, 30 տարուան սուղ միջոց մը: Ն. Լամբրոնացի մեզի կը ներկայանայ շատ ուշագրաւ նկարագրով մը: Աստիկա մշտարիթուն եկեղեցականի մը, մեծ երազներ հետապնդող տեսանողի մը և կեանքի գժուարութիւններուն մէջ անդա-

գար հակառակութիւն պաղեծող և զանոնք հարթելու համար ինքզինքը սպառող տարօրինակ մարդու մը։ Կիլիկիոյ իշխանութեան ամէնէն կարեւոր մէկ քաղաքին — Տարսոն — քսանամենի արքեպիսկոպոս ըլլալ, հէքեաթային լուսապսակ մը կը բերէ այդ ունչքին։ Գործօն սպասարկութեան միշտ պատրաստ սա մարդը նոյն ատեն հայեցական ձեռնարկներու սիրահար մընք։ Կը նշանակէ թէ այդ մարդուն ձեռքէն գրիչը չէ ինկած մինչեւ իր մանը, քանի որ իր անունով մեզի եկած մեկնութիւնները միայն կը բաւեն մեզի յստակ նկարելու մշտագործօն այս միտքը։ Սչիմարհէ հեռու, վանական առանձնութեանց մէջ, գծուար պիտի չըլլար ըմբռնել Լամբրոնացին մեկնողական վաստակը։ Բայց զրիթէ կեանքին կէսը ծիռ վրայ անցուցած, արքունիքէ արքունիք վաղած այս եկեղեցականը ՅՇր ժամանակ է գտած իր զրաւոր վաստակը իրագործելու, կը մնայ զարմանալի։

Մեր օրերու պապական նույրակի մը
վայել ընդարձակ ասպարէկ մըն է ներսէս
Լամբրոնացիի երեսնամեայ գործունէու-
թիւնը:

¶.—**Գործունեութիւն** եւ անոն մէջ մեծ
քրավականներ.— Ներսէս Լամբրոնացիի
գործունեութիւնը, զիւրութեան համար,
կը տեսնեմ երկու մեծ երեսներու վրայ՝
Առողջութիւնը նույիրակային, եպիսկո-
պոսական, ներկայացուցական իր գործու-
նեութիւնն է, ամէնէն արժէքաւոր մասը
թերեւս այս մարդուն և ամէնէն աւելի վի-
ճելին։ Դեռ 16 տարեկանին անիկա իր հօ-
րը շրջանակին մէջը ինկող Սկեւու մեծ
վանքին առաջնորդ ընտրուելու արժանիք-
ներ երեւան կը բերէ — չմոռնալ որ անի-
կա իր կրթութիւնը իրագործած է մաս մը
հօրենական տառնէն, մօրմէն սորզելու չափ
հելիներէն, մաս մըն ալ այդ վանքերուն
մէջ որ ճշմարիտ իրավական վառարաններ
են այդ օրերուն — քահանայ ձեռնազրուե-
լու թուուանը քիչ մը հեռու է — 4 տա-
րիով միայն — Տարսունի Արքեպիսկոպոսու-
թեան իր պաշտօնէն։ Կազմակերպուած
Խորիննեան հարստութեան մէջ, Լեւոնի
աջ քազուկն է անիկա այն ծանր ու զըժ-
ուար քաղաքականութեան մէջ որ այդ
արքային պարտադրուած է։ Խաչակրու-

թեան շրջանն է, եւրպական քանակներ կ'անցին կիլովոյ հողերէն և յարաբերութիւններ կան Պոլսոյ և Հռոմի մեծ աթոռներուն հետ, թագաւորին համար քաղաքական հեռակատաներով, հայրապետին համար եկեղեցական անկախութեան կորուստին վտանգներով: Լամբրոնացին կ'առաքուրի Հետոնի կողմէ Շրկամօրուսի ընդառաջ, կը գործածուի Արեւելիան վարդապետները համոզելու փափուկ զերին: Կ'ատանակալէ Հռոմկալիի մէջ 41 հոկաներու ժողովի մը գերա 30 տարեկան չեղած և կը զնէ իր գործին տիրոկան կնիքը որ միջուռն է սուրու քրիստոնէական եկեղեցիներուն: Տարսոնի թիմին սպասարկութիւնը, Կիլիկիոյ մէջ զանազան նոր հեկեղեցիներ կառուցանելու աշխատանքները, կինքը նորոգելը, մանաւանդ եկեղեցական սպասներ գտնելու և անոնցմով այդ տան վայելչութիւնը հետապնդել, աղքատախնամ ընդարձակ գործունեցւթիւն - իր հօրմէն ըստացած 30,000 սոկին պիտի գործածէր 30 տարուան մէջ այդ նպատակներով և մահուան դէմ պիտի ելլէր մերկ - կը կազմէն այց գործունէութիւնը: Անշուշտ Ծնորհալիի և Տղայի քով իր լեզուական ընդարձակ շնորհներով, գրելու լայն զիւրութեամբ, մանաւանդ սրտազին եռանդի անհուն մթերքով, բարձր իմացականութեանն թիւագրանքներով, անհիկա կը կազմէ տիրական դէմքը հայոց հայրապետանոցին ու արքունիքին: Միաւ չըլւար կածել թէ լատիններէն գրելու կարող թերես պաշին մարդն է մեր մէջ: Անհարկութիւններ մը կան թէ Քրանքներուն հետ ալ իր յարաբերութիւնները, թղթակցութիւնները կը կատարուէին անոնց լեզուով: Բայց պաշտամ է վկայութիւնը իր կենապելին իր յունարէնին մասին: Մահուընէ քանի մը տարի առաջ անիկա Պոլիս է սատուածաբաններու ժողովի մը մէջ խօսելով յունատենո Պոլսոցի մը աւելի ազնիւ:

զարցական, նուիրակային այս գործունեութենէն գուրս Լամբրոնացին կ'ապրի իսաւելու, հերիխակելու, մեկնելու, թարգմանելու մշտանուէր սպասի մը մէջ այնքան այլամերժ կերպով հետապնդուած որ կ'ենթագրեմ թէ պատասխանատուն է անոր վաղահաս մահուան: Կենապիրները կը պատմեն թէ անիկա հաց իսկ ուտելու

ժամանակ չէր գտնել — յիշել անէքթօտ-
ները — իր եռանդն այնքան զրաւոր էր
եկեղեցին յուղող հարցերուն կարգագրո-
մանը համար որ եթէ կրնար ինք անձամբ
առանձին կը պատշը այդ տեղերը իր ար-
դէն չարշարուած մարմինը ենթարկելով
տաքով կամ ձիով ճամբորգութեան տա-
ժանքին: Մենի համար իր թուղթերը կը
ներկայացնեն իր խառնուածքը չափազանց
կրքու: Կը խորհիմ թէ ներքին այս կը-
տակը զինքը կանուխ մաշցնող ուրիշ աղ-
դակ մը պիտի ըլւայ: Կան այս մարդերը
որոնք քաասմբակ կ'ապրին և ուրիշե-
րուն տարին ամիսով կը վճարեն:

Ե. - Մահր. — Մեռուած է յիսունէն շատ
վար — 46 — ուուրքի մը վայել մահուան
հանդէսով զրեթէ առանց հիւանդութեան,
տատիճանական սպառման մը մէջ որ վկա-
յարանական լուսապասկ մը կը յօրինէ այս
տարօրինակ մարդուն նակատին: Քերթ-
ուած մըն է իր մահը, ինչպէս դրած է
Արշակ Գօպանեան ուրիշի մը մահուան
համար:

—

Տ. — ԻՐ ՆԱԱՐԾՎԴԻՐԸ

Ա. — Խոսակրօն՝ մօխեանիմ ըստելու
չափ. — Կեանքէն բաւական բան ըստե-
ցաւ ձեզի այս մարդուն մէջ կրօնական
զգացումը պատկերող: Իր մատաղ մահ-
կութեան մէջ իսկ անդիս եղած է կրօնա-
կան զգացումներու խոր ընդունարան մը,
զուր աելզ չէ որ տղաք չեն խաղար, չեն
վազեր, չեն խառնուիր իրենց տարիքի
դուարճութեանց: Վեց տարեկանին կ'աղօ-
թէր և կը տպաւորէր, տասնէն նոր ան-
ցած՝ իր հայրը զինքը կը հետապնդէր լեռ-
ներէն տուն բերելու համար, ուր զացած
էր նգնողական մարդանքներու: Իր պա-
տասնութիւնը քերթուած մըն է քանի որ
վկայութիւն կը թելադրէ իր կենսագրին՝
վտանութիւնը հրաւիրելու չափ որպէսզի
Լամբրոնի վիճակին խոշոր վանքերը են-
թարկուին իր առաջնորդութեան: Այդ տա-
րիքին իսկ անդիս կը թարգմանէ վանքե-
րու յատակ կանանագրութիւններ, զինա-
ւորաբար Ս. Պենեղեկասոսի կանոնները:
Բայ է յիշել այս երանդը պատկերելու
համար ձեզի այն անհուն համայքը որ պէտք
է ունեցած ըլլայ իշխանուհի մօրը և քոյ-
քերուն վրայ որոնք իրենց հօրենական

գլեակէն իրենց կամքովը կը մտնեն միայ-
նակեաց վիճակի: Պատմութիւնը կը յիշէ
իր քոյքերէն ծալիդա և Շուշան կրօնա-
ւորուած սրբուհիներ — Մարիամ իր քըրո-
ջէ գիրք մը նուիրած է որ հաւանաբար
մօս զգացումներ ունէր հոգիկթութեամբ: — Թող առած իր մայրը, հելլէներէնը մայ-
րնին լեզուին պէս զիտցող Շահանդուխտ
իշխանուհին: Աղօթքը իրեն համար աւելի
է քան սնունդը — յիշել իր աշակերտին
վկայութիւնը — իր գործին մէջ տարտըզ-
նուած կատաղի այս զգացումը վարակիչ
է գրեթէ: Թերեւս այս է պատճառը սրպէս
զի ինք ըլլայ նոյն ատեն հեղինակը մեր
հին մատենագրութեան ամէնչն թիրտ որա-
կութեներուն, հակառակորդները զգեստնող: Սրտառուչ զրուազներ են իր ճնշումին
իրը արդիւնք իր երկու քոյքերուն կրօնա-
ւորում: Մասնաւորաբար պատարագամա-
տոյցի իր մենութեանը մէջ իրեն կը նե-
րէ գրեթէ ոօմանդիկ, հիւանդագին զե-
ղութեներ և հոգենոր արթնութեան վիճակ-
ներու նշմարներ: Այս ամենուն նուէրն է
իր գիրինդիխառն անձնաւորութիւնը:

(1)

Ց. ՕԺԱԿԱՆ

ՀԱՍՏԱԿԱՎԱԳ

Կը պատահի որ կ'աօխատինք բայց չենք
հասմիր: Ոչ աշխատանքը եւ ոչ ալ հասնիլը
իրենք իրենց մէջ արժեւորելու միամտու-
րիւնը մի տաք ձեզի: Մի զգաք քէ կ'աշխա-
տինք, ատիկա ձեզի պիտի բներ յաւակնու-
թերեւս ծիծաղիլի: Մի՛ զգաք քէ կը վերպիք,
այս զգայնաւրինը ձեզ պիտի տաներ սուրա-
դասիլու ձեզի: Աշխատանքը պայման մըն է,
նախատկը՝ այսինքն անու հասնիլ մը, բայս
մը:

